

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่ประชากรส่วนใหญ่มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งในอดีต การเกษตรเป็นแบบที่มุ่งเน้นการปลูกพืชเพื่อบริโภคในครัวเรือนแบบยังชีพ แต่จากการเพิ่มขึ้นของ ประชากรทำให้มีการเร่งพัฒนาการเกษตรเพื่อเพิ่มผลผลิตให้เพียงพอกับความต้องการของประชากร และมีการผลิตพืชเพื่อการค้าโดยการส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเศรษฐกิจเพื่อการส่งออกมากขึ้น การ เพาะปลูกพืชเฉพาะอย่างหรือการปลูกพืชเชิงเดี่ยวนั้นทำให้เกิดการระบาดของศัตรูพืชได้อย่าง รวดเร็ว ทำให้เกษตรกรมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้น จึงส่งผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของ เกษตรกร ผู้บริโภค และสิ่งแวดล้อมโดยรวม นอกจากนี้ การเกษตรเพื่อการค้าในปัจจุบันยังทำให้ คุณภาพของผลผลิตมีคุณค่าทางโภชนาการต่ำ และมีสารเคมีตกค้างในพืชผักเกินมาตรฐาน เกษตรกรมีพฤติกรรมมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของตลาดมากเกินไปโดยลืมนำ ความสำคัญแก่คุณภาพผลผลิต คุณค่าต่อสุขภาพอนามัย รวมไปถึงสารเคมีตกค้างหรือปนเปื้อนมา กับผลผลิตด้วย (มนัส สุวรรณ, 2538)

การใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการเกษตรทำให้สารพิษแพร่กระจายสู่สิ่งแวดล้อม ก่อให้เกิดปัญหาต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในระบบนิเวศ มีรายงานวิจัยจากต่างประเทศพบว่า สารเคมีที่ฉีดพ่นออกไปมีเพียงร้อยละ 0.2 ที่โดนแมลงโดยตรง ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 99.8 จะ ปนเปื้อนอยู่ในสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับที่กรมวิชาการเกษตรของไทยเคยรายงานว่า มีเพียงร้อยละ 1 ที่สารเคมีที่ฉีดพ่นมีโอกาสจะโดนแมลงและทำให้แมลงตาย ร้อยละ 3 โดนแมลงบางส่วนแต่ไม่ใช่ จุดสำคัญ ร้อยละ 10 ระเหยทิ้ง ร้อยละ 15 หนีไปแล้วพลาดเป้าหมาย ร้อยละ 30 ปลิวกระจาย และ ร้อยละ 41 ตกค้างบนพืช (มูลนิธิโลกสีเขียว, 2553) จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสารเคมีที่ตกค้าง จะสะสมในสิ่งแวดล้อมโดยบางส่วนฟุ้งกระจายไปในบรรยากาศทำให้แมลงที่มีประโยชน์ตาย และ บางส่วนจะซึมลงไปในดิน ในน้ำ ทำให้ไส้เดือนในดินและจำนวนปลาในน้ำมีปริมาณลดลง อีกทั้ง สารเคมีส่วนใหญ่จะถูกฝนชะไหลลงสู่แหล่งน้ำทำให้การถ่ายทอดมวลสารและพลังงานผ่านห่วงโซ่ อาหารเกิดมลพิษ ซึ่งส่งผลให้ขั้นตอนระดับการบริโภคอาหารของห่วงโซ่อาหารน้อยลงไม่ สลับซับซ้อน เกิดผลกระทบต่อการดำรงชีวิตทั้งหลายในธรรมชาติทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม และ ในที่สุดก็จะทำให้ระบบนิเวศเสียความสมดุลไป

จะเห็นได้ว่าปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมนั้นมิได้เกิดขึ้นเฉพาะพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีเท่านั้น แต่ยังสามารถที่จะแพร่กระจายในพื้นที่บริเวณกว้างได้นอกจากผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้ว สารเคมีกำจัดศัตรูพืชยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้ใช้และผู้บริโภคอีกด้วย โดยอันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพนั้นมีทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่ง สุภาณี พิมพ์สมาน (2540) กล่าวว่า สารเคมีกำจัดศัตรูพืชสามารถเข้าสู่ร่างกายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยทางตรงนั้น เกิดจากการได้รับสารเคมีระหว่างการใช้ในการแปลง ส่วนทางอ้อมนั้นเกิดจากการได้รับสารเคมีที่ตกค้างอยู่ในพืชผักที่ผู้บริโภคตลอดจนสภาพแวดล้อม โดยสารเคมีสามารถเข้าสู่ร่างกายได้ 3 ทาง คือ ทางผิวหนัง ทางปาก และทางการหายใจ ทั้งนี้ การได้รับพิษแบบเฉียบพลันโดยตรงเป็นอันตรายที่เด่นชัดที่สุด จะเกิดอาการเมื่อได้รับพิษทันทีทันใด เช่น ปวดศีรษะ มึนงง คลื่นไส้ อาเจียน เจ็บหน้าอก ปวดกล้ามเนื้อ หายใจติดขัด และการได้รับพิษแบบเรื้อรัง จะเกิดอาการเมื่อได้รับพิษ และมีการสะสมสารเคมีในร่างกายเป็นเวลานาน อาการอาจใช้เวลาเป็นเดือน เป็นปี ภายหลังจากการได้รับสารเคมีจึงจะแสดงออกมาให้เห็นอาการดังกล่าว เช่น การเป็นอัมพฤกษ์ อัมพาต โรคระบบทางเดินหายใจ โรคมะเร็ง เป็นต้น โดยอาชีพเกษตรกรรม เช่น ชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน และคนทำงานเกี่ยวกับเกษตรกรรม มีความเสี่ยงในการเกิดโรคมะเร็งปอด เนื่องจากการสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีส่วนประกอบของสารก่อมะเร็งปอดที่สำคัญในมนุษย์ คือ สารหนู (arsenic) ซึ่งสารหนูอาจพบปนเปื้อนในอากาศ ดิน น้ำและอาหาร นอกจากนี้ยังมีผลต่อระบบต่อมไร้ท่อ ระบบสืบพันธุ์ การเปลี่ยนแปลงทางพันธุกรรม โดยจากข้อมูลสถานการณ์ระบบเฝ้าระวังโรคของสำนักกระบวนวิทยา กรมควบคุมโรค พบว่าในปี 2551 มีผู้ป่วยได้รับพิษจากสารเคมีป้องกันกำจัดศัตรูพืชและสัตว์ จำนวน 1,642 ราย เพิ่มขึ้นจากปี 2550 ถึง 356 ราย หรือร้อยละ 28 โดยผู้ป่วยที่ได้รับพิษจากสารอันตรายทางด้านเกษตรกรรมสูงสุดคือ ภาคเหนือมี 883 ราย รองลงมาคือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 410 ราย ภาคตะวันออก 130 ราย ภาคกลาง 118 ราย และภาคใต้ 101 ราย ซึ่งมีเพียงภาคกลางเท่านั้นที่มีจำนวนผู้ป่วยลดลงจากปี 2550 ในขณะที่ภาคอื่นๆ มีจำนวนผู้ป่วยเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะภาคเหนือที่เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 50 (กรมควบคุมมลพิษ, 2553) โดยส่วนใหญ่สาเหตุของการได้รับพิษมาจากพฤติกรรมการใช้สารเคมีอย่างผิดวิธีของเกษตรกร

ทั้งนี้ จากรายงานการสำรวจขององค์การอาหารและเกษตรกรรมของสหประชาชาติ (FAO) พบว่าประเทศไทยมีเนื้อที่ทำการเกษตรมากเป็นอันดับที่ 48 ของโลก แต่มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชมากเป็นอันดับ 4 ของโลก และใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมากเป็นอันดับ 5 ของโลก (มูลนิธิโลกสีเขียว, อ้างแล้ว) แม้รัฐบาลจะมีนโยบายลดการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมาตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2535 – 2539) แต่ปริมาณการนำเข้าสารเคมีกำจัด

ศัตรูพืชที่มีได้ลดลงโดยในปี 2552 มีปริมาณการนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชทั้งสิ้น 118,152 ตัน คิดเป็นมูลค่า 16,816 ล้านบาท โดยสารเคมีที่นำเข้าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มสารป้องกันกำจัดวัชพืช รองลงมาคือสารเคมีกำจัดแมลง สารป้องกันกำจัดเชื้อรา และสารควบคุมการเจริญเติบโตของพืช (สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร กรมวิชาการเกษตร, 2553) ทำให้ตลาดการค้าสารเคมี การเกษตรของประเทศไทยเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยมีร้านจำหน่ายสารเคมีทั่วประเทศกว่า 5,000 แห่ง และมีสินค้าสารเคมีการเกษตรวางจำหน่ายในท้องตลาดกว่า 8,425 ชื่อการค้า

จังหวัดลำปาง เป็นจังหวัดหนึ่งที่เกษตรกรประกอบอาชีพปลูกสับปะรดจำนวนมาก โดยมีพื้นที่ปลูกสับปะรดประมาณ 20,000 ไร่ และมีผลผลิตสับปะรดมากถึงปีละ 79,800 ตันต่อปี คิดเป็นมูลค่า 359 ล้านบาท ซึ่งจำนวนของผลผลิตทั้งหมดร้อยละ 80 ได้ส่งเข้าโรงงานแปรรูป และร้อยละ 20 สำหรับขายให้แก่ผู้บริโภค (สำนักงานเกษตรจังหวัดลำปาง, 2553) โดยเฉพาะในท้องที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีเกษตรกรประกอบอาชีพปลูกสับปะรดประมาณ 1,063 ราย มีพื้นที่ปลูกสับปะรด จำนวน 15,099 ไร่ (ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง, 2553) แต่ในการปลูกสับปะรดนั้น เกษตรกรต้องประสบกับปัญหาศัตรูพืชทำลายผลผลิต เช่น เพลี้ยแป้ง มด หนู เชื้อราที่เป็นสาเหตุของโรครากเน่าหรือต้นเน่า เชื้อแบคทีเรียที่ทำปฏิกริยาร่วมกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากปกติ ซึ่งทำให้เกิดโรคผลแกน รวมถึง วัชพืชฤดูเดียว ซึ่งเป็นวัชพืชที่ครบวงจรชีวิตภายในฤดูเดียว เช่น หญ้าตีนนก หญ้าตีนกา หญ้านกสีชมพู หญ้ารังนก หญ้าปากควาย หญ้าขจรจบดอกเล็ก หญ้าดอกแดง หญ้าบั้ง แมงลักป่า กระต่ายจาม ผักบั้งยาง สะอึก ผักเบี้ยหิน ผักเบี้ยใหญ่ ผักโขม สาบแรังสาบกา น้านมราชสีห์ กกทราย กกหนวดแมว และวัชพืชข้ามปี เช่น หญ้าคา หญ้าขน หญ้าตีนติด หญ้าชันกาด หญ้าขจรจบ ดอกเหลือง สาบเสือ ผักปราบ เถาต่อเชือก หัวหมู และกกดอกค่อม เป็นต้น ซึ่งสารเคมีกำจัดศัตรูพืชที่เกษตรกรใช้ส่วนใหญ่เป็นสารเคมีกำจัดแมลงกลุ่มออร์กาโนฟอสเฟต (Organophosphate) และสารเคมีกำจัดวัชพืชกลุ่มพาราควอตและไดควอต (Paraquat and Diquat) ซึ่งเป็นสารเคมีที่สลายตัวได้ง่าย มีฤทธิ์ตกค้างในสิ่งแวดล้อมไม่ยาวนานมากนัก ดังนั้นเกษตรกรจึงนิยมทำการป้องกันกำจัดศัตรูพืช โดยมุ่งเน้นการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพียงอย่างเดียว ซึ่งสารเคมีกำจัดศัตรูพืชเป็นเหตุให้ศัตรูพืชสร้างความต้านทานต่อสารเคมี จึงเกิดการระบาดของศัตรูพืชอย่างรวดเร็ว เนื่องจากสารเคมีเดิมที่เคยใช้ได้ผลในปัจจุบันไม่สามารถใช้ป้องกันกำจัดได้ อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และสุขภาพอนามัยของเกษตรกร โดยผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของเกษตรกรนั้น จากผลการประเมินพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคมะเร็งของประชากรในเขตพื้นที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 378 ราย พบว่าประชากรเกินครึ่ง คือร้อยละ 66.4 มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อโรคมะเร็ง โดยมีพฤติกรรมสัมผัสสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในการเพาะปลูกถึง 166 ราย คิดเป็นร้อยละ 66 นอกจากนี้

ผลการตรวจระดับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชในเลือดพบว่า มีสารเคมีในระดับไม่ปลอดภัยจำนวน 73 ราย คิดเป็นร้อยละ 44 และพบสารเคมีที่อยู่ในระดับที่มีความเสี่ยงจำนวน 55 ราย คิดเป็น ร้อยละ 33 (ศูนย์มะเร็งลำปาง, 2553)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยสนใจทำการศึกษาถึงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรว่าเป็นอย่างไรและเพราะสาเหตุใดจึงเป็นเช่นนั้น ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและทำความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การแก้ไขสภาพการณ์ดังกล่าวให้อยู่ในสภาวะที่พึงประสงค์ภายใต้กรอบแนวคิดของการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชในอนาคตต่อไป

1.2 คำถามการวิจัย

- 1) เกษตรกรผู้ปลูกส้มปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชอย่างไร
- 2) ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และปัจจัยความเชื่อด้านสุขภาพมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรผู้ปลูกส้มปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง หรือไม่ อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาความรู้ความเข้าใจของเกษตรกรต่อการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความเชื่อด้านสุขภาพ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรผู้ปลูกส้มปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ของเกษตรกรผู้ปลูกส้มปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อเป็นแนวทางในการเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร และการลดผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

- 1) บัณฑิตมีความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 2) บัณฑิตมีความเชื่อด้านสุขภาพ ไม่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง บัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาดังนี้

1) ขอบเขตด้านเนื้อหา

- ศึกษาบริบทชุมชนในพื้นที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งเป็นชุมชนที่ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพปลูกสับปะรด และเป็นพื้นที่ที่มีการใช้สารเคมีทางการเกษตรอย่างเข้มข้น โดยเฉพาะสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ทำให้เกษตรกรมีพฤติกรรมเสี่ยงที่จะได้รับพิษจากสารเคมีและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม
- ศึกษาพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ซึ่งเป็นวิธีปฏิบัติ การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของเกษตรกรเกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
- ศึกษาบัณฑิตที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยศึกษาเฉพาะบัณฑิตด้านความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และความเชื่อด้านสุขภาพ

2) ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ พื้นที่ใน 7 หมู่บ้าน ของตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ได้แก่ บ้านทรายมูล บ้านทรายทอง บ้านปงอ้อม บ้านห้วยน้ำเค็ม บ้านลูเหนือ บ้านทรายทองพัฒนา และบ้านทรายมูลพัฒนา มีพื้นที่รวมทั้งสิ้น 12,586 ไร่ สาเหตุที่เลือก 7 หมู่บ้านนี้ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีการปลูกสับปะรดมากถึง ร้อยละ 83 ของพื้นที่ปลูกสับปะรดทั้งหมดในตำบล ซึ่งจะมีการปลูกสับปะรดหมุนเวียนตลอดทั้งปีและมีการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชมาก ประกอบกับแปลงปลูกสับปะรดอยู่ใกล้ชุมชนและใกล้แหล่งน้ำชลประทาน ทำให้มีโอกาสเสี่ยงต่อการได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชสูง

3) ขอบเขตด้านประชากร

ทำการศึกษาเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผู้ประกอบอาชีพปลูกสับปะรดที่เป็นหัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนครัวเรือนที่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งเป็นอันตรายต่อสุขภาพและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง 7 หมู่บ้าน จำนวน 849 ครัวเรือน

4) ขอบเขตด้านระยะเวลา

เป็นการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและความเชื่อด้านสุขภาพ ของเกษตรกรที่ประกอบอาชีพปลูกสับปะรดในพื้นที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ในรอบการเพาะปลูกสับปะรด ปี พ.ศ. 2553 – 2554

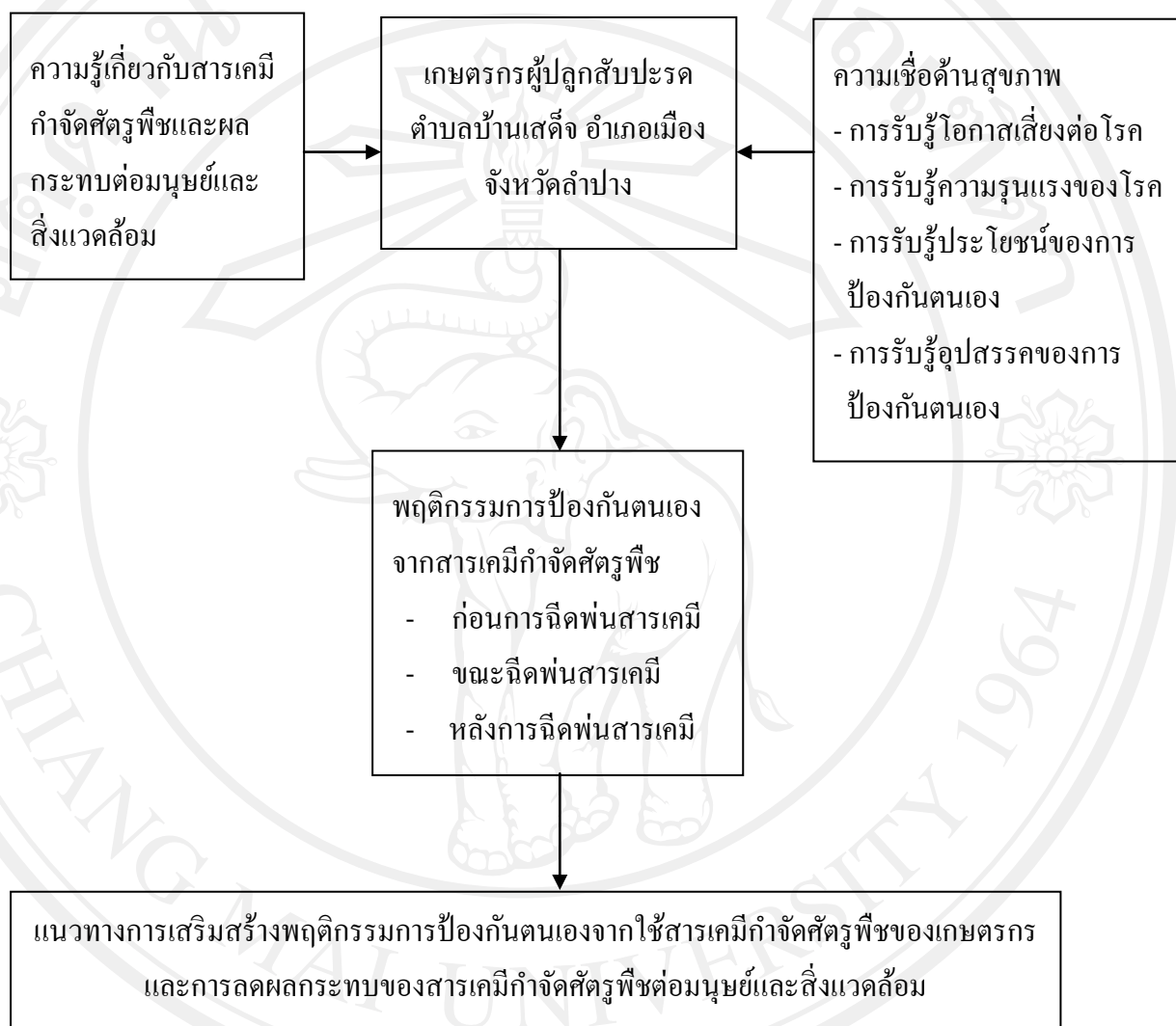
1.6 กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกรผู้ปลูกสับปะรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งมีตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืช
2. ความเชื่อด้านสุขภาพ

ตัวแปรตาม ได้แก่ พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร ซึ่งครอบคลุมทั้ง 3 ขั้นตอน ได้แก่ พฤติกรรมก่อนการฉีดพ่นสารเคมี พฤติกรรมขณะฉีดพ่นสารเคมี และพฤติกรรมหลังการฉีดพ่นสารเคมี โดยสามารถแสดงกรอบความคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

ภาพ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.6 นิยามศัพท์เฉพาะ

สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หมายถึง สารเคมีที่เป็นพิษซึ่งแสดงผลในการกำจัดหรือป้องกันศัตรูพืชในการเพาะปลูกสัตว์ประรด โดยเป็นสารประกอบทางเคมีที่มนุษย์สังเคราะห์ขึ้น ได้แก่ สารเคมีกำจัดเชื้อรา สารเคมีกำจัดแมลงหรือหนู และสารเคมีกำจัดวัชพืช

พฤติกรรมกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช หมายถึง วิธีปฏิบัติ การกระทำหรือการแสดงพฤติกรรมของเกษตรกรผู้ปลูกสัตว์ประรด เกี่ยวกับการป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งครอบคลุมทุกขั้นตอนคือ ขั้นตอนก่อนการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ขั้นตอนขณะฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และขั้นตอนหลังการฉีดพ่นสารเคมีกำจัดศัตรูพืช

ความรู้ หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ในส่วนของเนื้อหาเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ข้อมูล รายละเอียดต่างๆ ที่เกษตรกรผู้ปลูกสัตว์ประรด ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เคยรับทราบเกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช การป้องกันอันตรายจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช และผลกระทบของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

ความเชื่อด้านสุขภาพ หมายถึง การรับรู้ ความคิดเห็น และความรู้สึกของเกษตรกรผู้ปลูกสัตว์ประรด ที่มีต่ออันตรายของสารเคมีกำจัดศัตรูพืชและแนวทางปฏิบัติตนเพื่อป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งอาจจะถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามหลักอาชีวอนามัย แต่เป็นความรู้สึกและการรับรู้ที่เกิดขึ้นจริงและฝังแน่นอยู่ในความคิด ความเข้าใจ ในการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยพิจารณาจาก 4 ด้าน คือ ด้านการรับรู้ต่อโอกาสเสี่ยงของการได้รับพิษจากสารเคมี ด้านการรับรู้ถึงความรุนแรงของสารเคมี ด้านการรับรู้ถึงประโยชน์ของการป้องกันตนเองจากสารเคมี และด้านอุปสรรคในการป้องกันตนเองจากสารเคมีของเกษตรกร